

ПАМ'ЯТКА
ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ
В РАЙОНАХ ПРОВЕДЕННЯ
АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ
ОПЕРАЦІЇ

Київ
2017

НАДЗВИЧАЙНА СИТУАЦІЯ

Відомо, що попереджений – значить, озброєний. Щоб чітко і адекватно діяти у надзвичайних ситуаціях, які можуть виникнути будь-де і будь-коли, особливо у цей непростий для нашої України час, треба бути до них готовими. Ця пам'ятка зроблена у форматі блокнота – її зручно зберігати і мати постійно при собі. Сподіваємось, що найближчим часом бойові дії на Сході України будуть завершені й нам не доведеться на практиці застосовувати ці знання. Однак нестандартні ситуації можуть виникати і в повсякденному житті.

ЯК ПОВОДИТИСЬ У ТЕПЕРІШНІХ УМОВАХ

Звертайте увагу на підозрілих осіб з нетиповою поведінкою (людина, яка переносить великий вантаж, часто озирається, виявляє цікавість до режиму роботи конкретних об'єктів, особливо стратегічного значення, розмовляє з акцентом тощо).

Запам'ятайте прикмети підозрілих людей і негайно повідомте про них співробітників поліції або Служби безпеки чи міську оперативну службу за телефоном 102.

Звертайте увагу на підозрілі предмети в транспорті або в людних місцях (безгосподарські сумки, коробки тощо).

Негайно повідомте про знахідку співробітників поліції.

Будьте пильні!

ТИПОВІ АЛГОРИТМИ ДІЙ У РІЗНИХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Припинення газопостачання:

1) негайно виключіть газові прилади;

2) **перекрийте газовий кран.** Це потрібно для того, щоб під час вашої відсутності при включенні газопостачання не стався вибух.

Відключення водопостачання (при цьому не працюватиме і каналізація):

1) **припиніть користуватися каналізацією.** Відвідуйте лише громадські вбиральні, які в найкоротший термін будуть облаштовані комунальними службами у вашому дворі;

2) введіть **економний режим** використання ваших запасів води;

3) дізнайтеся з інформації на дошці оголошень чи у сусідів, де у вашому районі знаходиться **пункт роздачі питної води**, щоденно поповнюйте запас води;

4) намагайтеся завжди **кип'ятити воду** перед вживанням.

Знеструмлення електромереж міста:

1) **знеструмте всі електроприлади** (випнуйте вилки з розеток), щоб при раптовому включенні електрики не виникла пожежа;

2) у разі серйозної аварії, ліквідація якої триватиме не один день, бажано виїхати за межі міста.

Викид хімічно-небезпечних речовин

Про таку загрозу свідчить **безперервний сигнал сирени.**

У більшості випадків небезпечних викидів головна небезпека підстерігає у перші кілька годин. З часом концентрація шкідливих речовин у повітрі зменшується і відноситься вітром. Для збереження життя та здоров'я важливе швидке реагування.

Якщо ви перебуваєте на вулиці, **негайно зайдіть у найближче приміщення.**

Надягніть засоби індивідуального захисту органів дихання (протигаз чи ватно-марлева пов'язка, якщо вони є під рукою) або найпростіші засоби захисту (хустка або інша тканина, складені у кілька шарів).

Надійно **герметизуйте приміщення** – це зменшить проникнення шкідливих речовин: щільно закрийте вікна та двері, димоходи, вентиляційні люки, затуліть щілини в рамах вікон та дверей.

Якщо ви вдома, **вимкніть газ і електропостачання**, а також попередьте сусідів, надайте допомогу інвалідам, дітям та людям похилого віку.

Чекайте повідомлень органів влади по радіо та телебаченню.

Дізнавшись із повідомлень, що небезпека минула, зніміть верхній одяг і провітритіть його на вулиці, умийтесь водою з милом, ретельно промийте очі та прополощіть рота.

«ТРИВОЖНА ВАЛІЗКА» ДЛЯ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

«Тривожну валізку» особливо рекомендується тримати вдома, якщо ви живете в:

- а) районі (зоні) можливих землетрусів (і/або цунамі);
- б) районі (зоні) повторюваних серйозних повеней;
- в) районі (зоні) серйозних масштабних лісових пожеж;
- г) районі (зоні) в межах підприємств, які працюють зі шкідливими речовинами;
- д) зоні, де є ймовірність виникнення збройних конфліктів;
- е) інших проблемних регіонах.

Наявність «тривожної валізки» залежить від ставлення до навколишньої дійсності, життєвого досвіду. Багато людей, які пережили збройні конфлікти, роблять запаси продуктів і всього необхідного на місяць вперед. Важливо об'єктивно враховувати необхідність її наявності вдома або на роботі, а також можливість її використання. Наприклад, ймовірність використання «тривожної валізки» в мегаполісі та не в сейсмонебезпечному регіоні – низька. У такому випадку при собі бажано мати комплект першої необхідності – легкий і компактний набір, який зручно носити з собою.

До комплекту першої необхідності можуть входити такі предмети:

- ліхтарик;
- міні-радіоприймач (значна кількість мобільних телефонів з радіоприймачем);
- універсальний ніж з набором інструментів;
- сірники (мисливські) або запальничка;
- їжа з розрахунку на добу (будь-які калорійні, що займають небагато місця, легкі продукти);
- гроші, документи (паспорт або його копія);
- набір засобів першої медичної допомоги: індивідуальні перев'язувальні пакети, набір бактерицидних пластирів; клей БФ – використовується замість йоду і зеленки, утворює на рані

захисну плівку; препарати, що знижують больовий синдром (зубний і головний біль, біль при травмах, опіках, гарячковий стан); ліки, що застосовуються при алергії; набір прописаних лікарем ліків, які приймаються періодично або постійно.

Перераховані вище предмети не займають багато місця, а їх наявність допоможе уникнути низки труднощів.

Якщо ви живете у великому населеному пункті, то забезпечення предметами першої необхідності та продуктами харчування на 2–3 доби швидше за все не буде великою проблемою.

Обов'язково зробіть кольорові або чорно-білі копії всіх необхідних документів: паспорта, військового квитка або приписного свідоцтва, посвідчення, а також документів, що встановлюють право на власність, тощо. Якщо є можливість, то копії краще завірити нотаріально. Бажано, щоб документи були записані на електронний носій і запаковані у водонепроникну упаковку.

Вибір «тривожної валізки»

«Тривожна валізка» – це, як правило, укомплектований на випадок надзвичайної ситуації рюкзак або сумка об'ємом близько 30 літрів. Вміст рюкзака: необхідний мінімум одягу, предметів гігієни, медикаментів, інструментів, засобів індивідуального захисту і продуктів харчування.

Вибирайте рюкзак яскравого забарвлення зі світловідбиваючими смугами – у випадку надзвичайної ситуації це повинно привернути увагу рятувальників. **Слід відмовитися від камуфляжного кольору, тому що в разі збройного конфлікту людину з таким рюкзаком можуть прийняти за учасника бойових дій.**

ВАЖЛИВО: У ВИПАДКУ ПЕРЕБУВАННЯ В ЗОНІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ, ЩОБ НЕ ПІДДАВАТИ СВОЄ ЖИТТЯ НЕБЕЗПЕЦІ, СЛІД УНИКАТИ АРМІЙСЬКОГО (КАМУФЛЯЖНОГО) ОДЯГУ, ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД МАЄ БУТИ ЯК У ПОВНОЦІННОЇ ЦИВІЛЬНОЇ ОСОБИ

Кращий рюкзак – з легких, але водночас водонепроникних, щільних, міцних матеріалів, оскільки його вміст має бути захище

ний від можливих пошкоджень. Необхідно поміряти і підігнати лямки рюкзака – вам повинно бути зручно носити його тривалий час.

Збираючи «тривожну валізку», пам'ятайте: вона має бути компактною і не дуже важкою.

Можливий базовий набір для «тривожної валізки»:

- аптечка першої допомоги;
- ліхтарик ручний і налобний (бажано діодний) та запас батарейок до них (можна інерційний з функцією підзарядки мобільного телефону);
- міні-радіоприймач із запасом батарейок (або стільниковий телефон з функцією радіо);
- універсальний ніж (з набором інструментів);
- мисливський ніж;
- запас їжі та води (мінімум на 3 доби);
- зміна нижньої білизни і шкарпеток;
- свисток (щоб покликати на допомогу);
- мисливські сірники, сухий спирт, газові запальнички (2–3 шт.);
- ремонтний комплект (нитки, голки та ін.);
- одноразовий посуд;
- засоби гігієни;
- казанок туристичний.

Якщо є достатньо місця – покладіть спальний мішок, намет, туристичний примус з газовим балоном 200–400 г – цього цілком вистачить на перший час для приготування їжі та обігріву.

Можуть стати в нагоді маленький блокнот і олівець, який на відміну від кулькової ручки пише завжди.

Залежно від місцевості, в якій ви проживаєте, змінюватиметься і вміст «тривожної валізки». Наприклад, у сільській місцевості може знадобитися компас, а в міських умовах цей предмет навряд чи буде затребуваний.

Батькам. Ви можете зробити це зараз же – зразок такого бланка:

ПАМ'ЯТКА З ОСОБИСТИМИ ДАНИМИ ДИТИНИ

Прізвище	
Ім'я	
По батькові	
Домашня адреса	
Домашній телефон	
Група крові	
Телефон рідних	

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ СТОСОВНО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

Тероризм – це метод, за допомогою якого організована група або партія прагне досягти проголошених нею цілей шляхом систематичного застосування насильства. Для нагнітання страху використовуються такі методи терористичних дій, як вибухи і підпали житлових та адміністративних будинків, магазинів, вокзалів; захоплення заручників, автобусів, викрадення літаків тощо. Для запобігання можливого терористичного акту або зменшення його наслідків необхідно дотримуватися наступних запобіжних заходів: не торкати у вагоні потяга (електрички, трамвая, тролейбуса, автобуса), під'їзді, вдома або на вулиці (ринку, у громадських місцях тощо) безхазяйні пакети (сумки, коробки і т.ін.) та не підпускати до них інших. Повідомити про знахідку співробітникам поліції.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ДІЙ НАСЕЛЕННЯ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ПІДОЗРІЛИХ ПРЕДМЕТІВ

Дії у випадку виявлення підозрілого предмета, що може бути саморобним вибуховим пристроєм

Якщо ви знайшли підозрілий предмет – у жодному разі не залишайте цей факт без уваги! Перебуваючи у громадському транс

порті, запитайте людей про його власника. Якщо такий не встановлений, негайно повідомте про знахідку водієві (машиністові, кондукторові, співробітникам поліції).

При виявленні підозрілого предмета у під'їзді свого будинку – опитайте сусідів. Можливо, він належить комусь із них. Якщо власник предмета не встановлений – негайно повідомте про знахідку у відділення поліції.

При виявленні підозрілого предмета в установі негайно повідомте про знахідку її керівникові (у школі – черговому адміністраторові). В усіх перерахованих випадках:

- не торкайте, не розкривайте і не пересувайте знахідку;
- зафіксуйте час її виявлення;
- постарайтеся зробити так, щоб люди відійшли якнайдалі від небезпечної знахідки;
- обов'язково дочекайтеся прибуття оперативно-слідчої групи;
- не забувайте, що ви є основним очевидцем.

Пам'ятайте!

Зовнішній вигляд предмета може приховувати його справжнє призначення. Як камуфляж для вибухових пристроїв використовуються звичайні сумки, пакети, згортки, коробки, іграшки тощо.

Батьки!

Ви відповідаєте за життя і здоров'я ваших дітей. Роз'ясніть дітям, що будь-який предмет, знайдений на вулиці або в під'їзді, може становити небезпеку для їхнього життя.

Ще раз нагадуємо!

Не вчиняйте самостійних дій зі знахідками або підозрілими предметами, що можуть виявитися вибуховими пристроями, – це може призвести до їх вибуху, численних жертв, руйнувань.

РЕКОМЕНДАЦІЇ КЕРІВНИКАМ ПІДПРИЄМСТВ, ОРГАНІЗАЦІЙ, УСТАНОВ СТОСОВНО ДІЙ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ПІДОЗРІЛОГО ПРЕДМЕТА

Запобіжні заходи:

- жорсткість пропускнуго режиму при вході (в'їзді) на територію установи;

– щоденні обходи території установи та її огляд на предмет своєчасного виявлення вибухових пристроїв або підозрілих предметів;

- періодична перевірка складських приміщень;
- ретельний добір і перевірка кадрів;
- при здаванні складських приміщень у оренду рекомендується включати в договір пункти, що дають право за необхідності перевіряти їх на вимогу керівника установи.

У випадку виявлення підозрілого предмета, що може бути вибуховим пристроєм:

- сповістити про це правоохоронні органи;
- дати співробітникам вказівку знаходитися на безпечній відстані від виявленого предмета, не наближатися, не торкати, не розкривати і не переміщувати знахідку;
- за необхідності приступити до евакуації людей відповідно до наявного плану;
- забезпечити безперешкодний під'їзд до місця виявлення предмета автотранспорту правоохоронних органів, медичних, пожежних та інших служб;
- до моменту прибуття оперативно-слідчої групи забезпечити присутність осіб, які виявили знахідку.

Порядок прийому повідомлень, що містять погрози терористичного характеру, по телефону і письмово

При прийомі телефонного повідомлення, що містить інформацію терористичного характеру:

- постарайтеся дослівно запам'ятати розмову і зафіксувати її на папері;
- у ході розмови відзначте статі, приблизний вік, особливості мови особи, що телефонувала (голос, темп мови, вимова, манера мови тощо);
- відзначте звуковий фон (шум, звуки, голоси);
- визначте характер дзвінка (міський або міжміський);
- зафіксуйте точний час початку розмови і її тривалість;

– за наявності на Вашому телефонному апараті автоматичного визначника номера – запишіть номер, що визначився.

При одержанні письмової погрози:

- покладіть документ у чистий поліетиленовий пакет і тверду папку;
- не залишайте на ньому відбитків своїх пальців;
- не розширюйте коло осіб, знайомих зі змістом документа;
- не зшивайте документ, не склеюйте, не згинайте і не мніть його, не робіть на ньому написів.

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ПАСАЖИРАМ ТА ВОДІЯМ
НА ВИПАДОК ВИЯВЛЕННЯ ПІДОЗРІЛИХ
ПРЕДМЕТІВ**

При виявленні вибухових речовин або підозрілих предметів, у яких може знаходитися вибухівка (дипломати, сумки, коробки, пакети), з метою запобігання вибуху необхідно знати такі правила:

- забороняється торкати і переміщати підозрілий предмет, засипати його ґрунтом або піском;
- забороняється користуватися електрорадіоапаратурою поблизу цього предмета;
- забороняється чинити температурні, звукові, механічні, електромагнітні впливи на вибухові предмети;
- при виявленні хоча б одного підозрілого предмета не здійснювати пошук інших вибухонебезпечних предметів.

Водіям автобусів, трамваїв, таксі, кондукторам при виявленні підозрілих предметів необхідно негайно заглушити двигун (у трамваях і тролейбусах – знеструмити вагон) та вжити термінових заходів з евакуації пасажирів.

Повідомити про виявлення вибухових речовин або предметів, схожих на вибухові речовини, а також інформацію про терористичні акти, що готуються, вибухи, в найближчі пости поліції.

Категорично забороняється здійснювати які-небудь дії з виявленим підозрілим предметом.

**РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ВИПАДОК
ОТРИМАННЯ АНОНІМНОЇ
ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПОТЕНЦІЙНИЙ
ВИБУХ**

1. Установити контакт з анонімом, у жодному разі не виявляючи брутальності:

- представитися, назвати своє ім'я; спробувати заспокоїти особу, що повідомляє про вибуховий пристрій; запевнити, що вимоги будуть негайно передані керівникові.

2. З'ясувати вимоги аноніма й одержати інформацію про характер погрози:

- уважно вислухати і під диктовку записати всі його вимоги; під будь-яким приводом запропонувати повторити свої вимоги; поставити уточнюючі питання про характер погрози і час її реалізації, стимулюючи розповіді якнайбільше.

3. З'ясувати мотиви дій аноніма:

- запитати про цілі, які переслідує анонім, відповіді вислухати уважно, виявляючи співучасть; запропонувати анонімові інші шляхи реалізації його цілей.

4. По закінченні розмови варто повторити основні моменти бесіди з ним, сказати ще раз, що усі вимоги будуть передані керівникові, переконати особу, яка дзвонила, повторити дзвінок («Може-те сказати все це безпосередньо нашому директорові, він підійде за 10 хвилин» тощо).

5. Негайно доповісти про дзвінок керівникові та заповнити контрольний лист спостережень.

6. Якщо в телефонному апараті немає визначника номера – необхідно класти слухавку після закінчення розмови на важіль. Необхідно накрити її предметом, що унеможливило прослуховування розмов у приміщенні, де встановлений телефон (хутряна шапка, піджак, шарф, кофта тощо). До приїзду спецслужб розмови в приміщенні бажано припинити.

ПОРЯДОК ДІЙ КЕРІВНИКА УСТАНОВИ

1. Не допустити паніки в довірній установі.
 2. Не допустити поширення чуток.
 3. Особисто або через довірену особу доповісти про цей факт за телефоном 102. Зайвих дзвінків у оперативні служби робити не треба (органи внутрішніх справ самостійно сповіщають взаємодіючі служби).
 4. Про отриману інформацію повідомити тільки начальникові служби безпеки.
 5. Провести організовану евакуацію за задалегідь відпрацьованими сигналами (наприклад, «Навчальна пожежна тривога! Усім залишити будинок» тощо).
- Евакуацію проводити поза зоною можливо вражаючої дії підозрілого предмета.

ОСНОВНІ ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ У НЕБЕЗПЕЧНОМУ РАЙОНІ

Ретельно навчайтесь розпізнаванню мін (ВНП) або їх частин.

Будьте обережні на колишніх військових позиціях, контрольних дорожніх пунктах, аеродромах, місцях переправи через водні перешкоди і колишніх оборонних укріпленнях:

– якщо виявили ознаки мінного поля, попереджувальні знаки або альтернативне маркування, помітили нагромадження каміння, дерев'яні палки, різнокольорові стрічки та ін.;

– якщо помітили кістки або скелети тварин, що залишились на місцевості; якщо помітили необроблені ділянки землі, порушену рослинність або шар ґрунту; якщо помітили на місцевості низькі кілки, електричні дроти або розтяжки; якщо помітили на місцевості демаскуючі ознаки встановлення мін: коробки, дроти, чеки, пластикові кришки, огорожені ділянки на місцевості тощо.

ОСНОВНІ ПРАВИЛА ПЕРЕСУВАННЯ НА МІСЦЕВОСТІ, ЯКА МОЖЕ БУТИ ЗАМІНОВАНА

Проінформуйте близьких про те, куди ви збираєтесь відлучитися і коли плануєте повернутись.

Подумайте, чи це пересування є необхідним.

Цікавтеся свіжою інформацією про заміновані землі (ділянки), про інциденти, пов'язані з вибухом міни.

Перевірте комплектність і наявність засобів першої медичної допомоги на випадок виникнення інциденту.

Не пересувайтесь в небезпечній зоні по одному (як мінімум по двоє людей).

При русі притримуйтеся доріг з твердим покриттям. Намагайтесь іти по слідах людей, тварин, транспортних засобів.

Будьте обережні, помітивши залишений чи підірваний транспортний засіб на дорозі або узбіччі. Обійдіть або об'їдьте перешкоду якомога далі від неї.

Не зходьте з дороги (стежки) на узбіччя (в туалет).

Будьте обережні на старих дорогах.

Не протикайте нічим землю, не тягніть нічого, особливо дріт, не торкайтесь предметів, які знаходяться поблизу.

Зберігайте пильність, будьте уважними – це врятує вам життя.

Помітивши міну або інший ВНП, зупиніть рух транспортного засобу.

Заглушіть двигун для запобігання непотрібної вібрації землі.

Не виходьте з транспортного засобу.

Терміново за допомогою засобів зв'язку зв'яжіться з іншим транспортним засобом або з компетентною особою і повідомте про ваше місцезнаходження та виявлену небезпеку.

Спокійно оцініть обстановку. Залишайтесь у машині, поки не прибуде допомога. В разі необхідності покиньте транспортний засіб, зійдіть на слід, що залишився від руху машини, і повільно рухайтесь ним у зворотному напрямку, уважно оглядаючи місцевість.

Безпечна відстань між людьми, які залишають машину, під час пішого руху становить 10–20 м. Рухатись необхідно колоною по одному.

Проїзд, яким рухався транспортний засіб, необхідно перекрити і позначити підручним матеріалом.

За наявності кількох людей обов'язково виставте охорону.

Якщо побачили міну (ВНП), спробуйте визначити її небезпеку, не сходячи з місця. Встановіть альтернативне маркування, проінформуйте військових.

Завжди будьте пильними і спостережливими – це дасть вам можливість завчасно помітити демаскуючі ознаки небезпечного району, міни – ще до зіткнення з ними.

Якщо поряд є люди, дайте команду: «МІНА!», або «СТІЙ, МІНА!» Перевірте місцевість біля своїх ніг на наявність дротяних розтяжок чи інших предметів.

Виявлені міни або ВНП позначте на місцевості за допомогою добре видимих альтернативних засобів маркування на відстані не ближче 10 см до них. Про місцезнаходження ВНП повідомте навколишніх та проінформуйте військових.

Як діяти при виявленні підозрілого предмета, який може бути вибуховим пристроєм:

– у випадку знайдення невідомого предмета, який, на вашу думку, не повинен знаходитися в тому місці, де він був знайдений, не залишайте його без уваги;

– якщо підозрілий предмет залишився без господаря в приміщенні, за можливості опитайте співробітників про особу, яка його залишила;

– коли підозрілий предмет залишився без господаря, повідомте про це відповідального по приміщенню;

– у жодному разі не торкайтесь знайденого предмета, не пересувайте його, ці дії можуть призвести до вибуху, багаточисельних жертв та пошкоджень;

– забороняється користуватися електро-, радіоапаратурою поблизу знайденого предмета;

– забороняється здійснювати температурний, звуковий, механічний, електромагнітний вплив на вибухові предмети;

– зафіксуйте місце перебування знайденого предмета;

– необхідно створити максимально безпечну відстань між знайденим предметом (предметами) та людьми;

– при виявленні хоча б одного підозрілого предмета не проводити самостійний пошук інших вибухових предметів;

– слід вжити термінових заходів з евакуації людей на безпечну відстань;

– обов'язково повідомте про знайдений предмет співробітників СБУ, Національної поліції чи військових;

– дочекайтесь прибуття представників слідчо-оперативної групи (пам'ятайте, що ви є важливим очевидцем подій).

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

Якщо стрілянина застала вас на вулиці:

– відразу ж ляжте й озирніться, виберіть найближче укриття і пробітьтеся до нього, не піднімаючись у повний ріст. Укриттям можуть слугувати виступи будинків, пам'ятники, бетонні стовпи, бордюри, канави тощо. При першій нагоді сховайтесь в під'їзді житлового будинку, в підземному переході та дочекайтесь закінчення перестрілки;

– необхідно вжити заходів для порятунку дітей, за необхідності прикрийте їх своїм тілом;

– за можливості повідомте про вказані події співробітникам поліції.

Якщо стрілянина застала вас у будинку, зайдіть у ванну кімнату і ляжте на підлогу – знаходитися в житловій кімнаті небезпечно з огляду на можливий рикошет.

Якщо артилерійський обстріл застав вас удома, необхідно:

1) **вимкнути газ, всі електроприлади,** відключити джерела газо- та електропостачання;

2) одягнути дітей, взяти «тривожну валізку», попередити сусідів, якщо вони не почули сигналу;

3) вийти з дому та якнайшвидше знайти **природне укриття**.

Якщо обстріл застав вас в **автомобілі чи громадському транспорті**:

1) негайно **залиште транспорт**;

2) **відбіжіть від дороги** у напрямі від будівель і споруд, заляжте на землю;

3) не панікуйте, озирніться і очима пошукайте надійніше укриття;

4) **перебіжіть в укриття** короткими швидкими кроками відразу після наступного вибуху.

Найкращі для укриття місця:

- канава, траншея або яма;
- широка труба водостоку;
- підземне овочесховище або погріб;
- оглядова яма СТО або гаража;
- каналізаційний колодязь;
- яма-«воронка», що залишилася від попереднього обстрілу.

У найгіршому випадку просто лягайте на землю і лежіть, закривши голову руками.

Переважна більшість снарядів чи бомб розриваються у верхньому шарі ґрунту або асфальту, тому осколки в момент вибуху розлітаються на висоті не менше 30–50 см над поверхнею.

Отже, **загальне правило**: ваше укриття має бути хоча б мінімально заглибленим і водночас знаходитися чимдалі від споруд.

Ідеальний захист дають траншея або канава.

Траншея або канава (схожа на окіп) мають бути глибиною 1–2 метри, на відкритому просторі.

Важливо: при артобстрілі **тримайте рот привідкритим** – це убереже вас від контузії при близькому вибуху.

Не можна використовувати як укриття:

- під'їзди будь-яких будівель, навіть невеликі прибудовані споруди;

- території, ближче 30–50 метрів до багатоповерхових будинків;
- місця під різною технікою (скажімо, під вантажівкою або під автобусом);

- звичайні підвали будинків – є великий ризик опинитися під масивними завалами;

- стіни офісів чи вітрини магазинів – від вибухової хвилі падає багато скла.

Не піднімайте з землі жодних незнайомих предметів!

Бойові елементи часто розриваються при падінні, але можуть вибухнути й пізніше – від щонайменшого руху або дотику.

Особливо проінструктуйте з цього приводу дітей!

Як діяти при захопленні автобуса (тролейбуса, трамвая) терористами?

Якщо ви знаходитесь у захопленому терористами автобусі (тролейбусі, трамваї), намагайтеся дотримуватися таких рекомендацій:

- не привертайте до себе уваги терористів, не дивіться їм у очі, зніміть ювелірні прикраси. Жінкам у міні-спідницях бажано прикрити ноги;

- заспокойтеся і спробуйте відволіктись від подій, що відбуваються, наприклад, почніть читати, розгадувати кросворди;

- не пересувайтеся по салону і не відкривайте сумки без дозволу терористів;

- огляньте салон, відзначте місця можливого укриття у випадку стрілянини;

- не реагуйте на провокаційну або зухвалу поведінку терористів;

- якщо спецслужби почнуть спробу штурму – негайно лягайте на підлогу між кріслами і залишайтеся в такому положенні до кінця штурму;

- після звільнення негайно залиште автобус (тролейбус, трамвай) – не виключена можливість попереднього його мінування терористами і вибуху (загоряння).

Як діяти, якщо ви опинилися в заручниках:

- не допускайте дій, що можуть спровокувати нападаючих до застосування зброї;
- витримуйте позбавлення, образи і приниження, не дивіться в очі злочинцям, не поводьтеся зухвало;
- не допускайте істерики і паніки, виконуйте вимоги злочинців, не заперечуйте їм, не ризикуйте своїм життям і життям навколишніх;
- перш ніж що-небудь зробити (сісти, встати, попити, сходити в туалет тощо), запитайте дозволу в злочинців;
- якщо ви поранені, постарайтеся не рухатися. Цим ви зможете запобігти додатковій втраті крові.

Під час дій спецслужб зі звільнення заручників:

- лежіть на підлозі обличчям вниз, голову закрийте руками і не рухайтеся;
- тримайтеся за можливість подалі від дверей та вікон;
- в жодному разі не біжіть назустріч працівникам спецслужб або від них, тому що вас можуть прийняти за злочинця.

Як діяти при одержанні інформації про евакуацію

Якщо інформація про початок евакуації застала вас у квартирі:

- візьміть із собою документи, гроші, цінності;
- відключіть електрику, газ, воду, загасіть у печі (камінні) вогонь;
- надайте допомогу при евакуації літнім і важкохворим людям;
- закрийте входні двері на замок;
- повертайтеся в залишене приміщення тільки після дозволу відповідальних за евакуацію осіб.

ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІ ПРЕДМЕТИ

Ознайомча інформація

71 держава світу замінована з часів Другої світової війни, 0,5 мільйона мін устанавлюються щодня, 60 мільйонів мін устанавлено у всьому світі.

230–245 мільйонів мін знаходяться на складах і арсеналах понад 100 держав світу.

Найбільш замінованою є територія таких держав: Анголи, Афганістану, Камбоджи, Мозамбіку, Хорватії, а сьогодні – і Схід України.

1100 років знадобляться на вилучення і знищення (знешкодження) устанавлених мін та вибухонебезпечних предметів.

33 білйони доларів необхідно виділити на проведення операцій з розмінування у світі.

30 жертв калічаються щодня.

800 жертв помирають щомісяця.

1200 жертв калічаються щомісяця.

75% покалічених – діти.

80% покалічених – цивільне населення.

50% потерпілих помирають упродовж 1 хвилини після підризу.

50% потерпілих потрапляють у лікарню або інші медичні заклади.

33% втрачають щонайменше одну з кінцівок.

5% доставлених у лікарню впродовж 24 годин помирають в муках.

12 годин – середній час, щоб потрапити потерпілому в лікарню.

3 долари США – мінімальна ціна однієї протипіхотної міни.

Близько 75 доларів США – мінімальна ціна однієї протитанкової міни.

100 мільйонів доларів США – щорічно заробляють держави за торгівлю ПТМ і ППМ.

5 мільйонів мін щорічно виробляється у світі.

ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ ЗНАКИ (МАРКЕРИ) НЕБЕЗПЕЧНИХ РАЙОНІВ

АЛЬТЕРНАТИВНІ (МАРКЕРИ) НЕБЕЗПЕЧНИХ РАЙОНІВ

Існують чотири основні категорії вибухонебезпечних предметів, що несуть у собі потенційну загрозу та великий ризик для життя і здоров'я пересічних громадян, які перебувають у зоні проведення бойових дій, а саме:

- військові бойові припаси, що залишені, загублені на місцевості при переміщенні військових формувань;
- військові бойові припаси та їх залишки, які були приведені в дію, але з певних причин не вибухнули;
- інженерні бойові припаси (протитанкові, протипіхотні міни), встановлені на місцевості в бойовий стан;
- саморобні вибухові пристрої, виготовлені та встановлені в терористичних цілях.

Для надійного розпізнавання вибухонебезпечних предметів передивіться та запам'ятайте зовнішній вигляд і основні ознаки найпоширеніших із них.

Ручні гранати

Гранати до протипіхотних гранатометів

**Реактивні гранати,
артилерійські снаряди та снаряди реактивної артилерії**

Мінометні міни

ОЗНАЙОМТЕСЯ І ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ

Осколкові міни направленої дії

МОН-50

МОН-200

МОН-90

МОН-100

Боєприпаси систем дистанційного мінування

ПОМ-2

ПФМ-1

ПОМ-2С

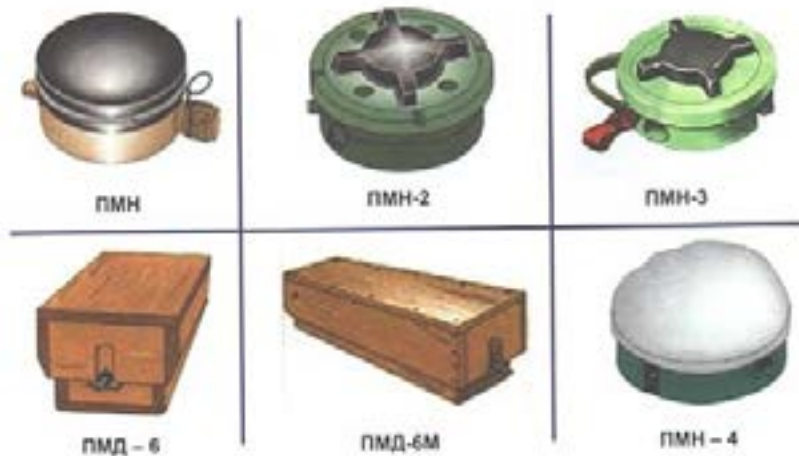

ПТМ-3

Осколкові міни, що вистрибують, та кругового ураження

Міни натискувальної дії (фугасні)

МІНИ-ПАСТКИ

Спеціально встановлені вибухові пристрої (міни-пастки), замасковані (вмонтовані) в дитячі іграшки, коробку з-під цукерок, пакунок та пластик

МЕДИЧНА ДОПОМОГА

Залежно від предмета заподіяння рани, останні поділяються на різані, колоті, рубані, забиті, рвані тощо. Рани з порушенням порожнин – груди, черевної, черепа або суглобів – називаються проникаючими і можуть бути поєднуватись із випаданням внутрішніх органів.

Різані рани мають рівні краї, навколишні тканини не ушкоджуються. Вони найбільше кровоточать. Колоті рани небезпечні з огляду на можливість ушкодження внутрішніх органів (серця, великих судин, органів черевної порожнини тощо) з подальшими сильною кровотечею і важким ускладненням через інфекцію. Рубані рани бувають різної глибини і характеризуються забоями м'яких тканин, іноді пошкодженням кісток. Забитим ранам властиві нерівні, просочені кров'ю краї, які є сприятливим середовищем для розвитку інфекції. Для рваних ран характерні відшарування шматків одягу, пошкодження судин, сухожиль і м'язів.

Пошкодження, які стаються у сучасних збройних протистояннях, значно обмежують час надання домедичної допомоги:

1. При кровотечі з магістральних судин кінцівок (стегнова, плечова) поранений гине за час до 2 хвилин (локалізація рани – ділянка плеча (пахвова ямка) або стегна (пахова ділянка)). Причини смерті – швидка втрата значної кількості крові.

2. При кровотечі із судин шиї (сонна артерія, яремна вена) смерть настає теж за час до 2 хвилин (локалізація рани – ділянка шиї). Причини смерті – швидка втрата значної кількості крові, засмоктування повітря в крупні вени і закупорка ним судин.

3. При кровотечі із судин голови поранений може загинути від декількох секунд до однієї години (локалізація рани – волосиста частина голови). Причини смерті – швидка втрата значної кількості крові, засмоктування повітря в крупні вени і закупорка ним судин.

4. При зовнішній артеріальній кровотечі з ран передпліччя, гомілки чи тулуба смерть може настати до однієї години. Причини смерті – швидка втрата значної кількості крові, розвиток шоку.

5. При виникненні непрохідності верхніх дихальних шляхів через западання язика за умов втрати свідомості (травма голови, шок) у положенні на спині поранений гине до 5 хвилин. Причини смерті – зупинка серця внаслідок недостатнього надходження кисню.

6. При раптовій зупинці серця внаслідок ударної хвилі, закритої травми грудної клітки, сильного стресу смерть настає через 5 хвилин. Причини смерті – зупинка діяльності серця і, як результат, припинення транспортування кисню до клітин.

7. При проникаючому пораненні грудної клітки смерть настає за час від 10–15 хвилин до однієї години (локалізація рани – ділянка грудної клітки). Причини смерті – виключення легені з боку поранення з акту дихання, втрата значної кількості крові.

Організм людини без особливих наслідків переносить втрату 500 мл крові. Втрата 1000 мл крові є небезпечною, а втрата понад 1000 мл крові загрожує життю людини. Якщо втрачено понад 2000 мл, зберегти життя знекровленому можна лише за умови не-

гайного і швидкого заповнення крововтрати. Кровотеча з великої артеріальної судини може призвести до смерті вже через кілька хвилин. Тому будь-яку кровотечу необхідно за можливості швидко і надійно зупинити. Слід враховувати, що діти і люди похилого віку (за 70–75 років) погано переносять і порівняно малу втрату крові.

БАЗОВА КОМПЛЕКТАЦІЯ АПТЕЧКИ У «ТРИВОЖНІЙ ВАЛІЗЦІ»

Серце

- Нітрогліцерин (таб.) – 1 уп.
- Валідол (таб.) – 1 шт.
- Корвалол (краплі) – 1 фл.
- Валер'янка, екстракт (таб.) – 1 уп.

Живіт

- Вугілля активоване (таб.) – 2 уп.
- Імодіум – 1 уп.
- Смекта – 1 уп.
- Тетрациклін (антибіотик) – 1 уп.
- Ципрофлоксацин (антибіотик) – 1 уп.

Голова

- Анальгін 0,5 г (таб.) – 1 уп.

Втрага свідомості

- Нашатирний спирт (10% р-н аміаку) – 1 фл.
- Медичний спирт 70% (100 г) – 1 фл.
- Рукавички медичні (латексні) – 3 пари

Перев'язка і фіксація

- Бинт нестерильний (5 м х 10 см) – 2 шт.
- Бинт нестерильний (7 м х 14 см) – 2 шт.
- Бинт стерильний (5 м х 10 см) – 1 шт.
- Пакет перев'язувальний стерильний (ІПП) – 1 шт.
- Відріз марлевий – 1 шт.
- Серветка марлева медична (нестерильна) – 1 шт.
- Вата (нестерильна) 50 г – 1 од.
- Пластир бактеріцидний – 1 уп.

- Аспірин (таб.) – 1 уп.

- Кетанов (таб.) – 10 шт.

Горло

- Фарингосепт (таб.) – 1 уп.
- Каметон/Інгалипт – 1 фл.

Алергія

- Кларитин – 1 уп.

- Тавегіл – 1 уп.

- Дексаметазон – 1 уп.

Біль, спазм

- Спазмалгон – 1 уп.
- Солпадеїн – 1 уп.
- Но-шпа – 1 уп.

Температура

- Ібупрофен – 1 уп.
- Парацетамол – 1 уп.
- Колдрекс – 1 уп.

Рана, опік

- Хлоргіксидин (розчин) – 1 шт.
- Перекис водню 3% (100 мл) – 1 шт.
- Сульфацил натрію 20% – 1 уп.
- Розчин йоду 5% – 1 фл.
- Троксевазин гель 2% – 1 уп.
- Спрей «Пантенол» (від опіків) – 1 шт.

- Пластир 1 см х 5 м (на катушці) – 1 шт.

- Серветки очисні вологі – 1 уп.

- Диски ватні – 1 уп.

- Палички ватні – 1 уп.

- Охолоджувальний пакет (гіпотермічний) – 1 шт.

- Булавки – 10 шт.

- Косинка перев'язувальна (100 см х 100 см) – 2 шт.

- Пристрій для ІВЛ «Рот-в-рот» – 1 шт.

- Кровоспинний джгут або турнікет – 1 шт.

- Термоковдра – 1 шт.

- Ножиці – 1 шт.

- Хімічний олівець – 1 шт.

- Блокнот – 1 шт.

Увага!

Є кілька позицій, які ще й досі кладуть до індивідуальних аптечок, оскільки не мають більш якісної заміни, або за звичкою. Частина з них шкідлива, а частина просто небезпечна.

Наркомісткі знеболюючі (бутерфанол чи налбуфін). Хоча на сьогодні майже всі відмовились від ідеї використання сильних знеболюючих без лікарського контролю, все одно вони зустрічаються в аптечках у зоні конфліктів. Користі від них небагато, а от шкоди – достатньо. Передозування препаратами призводить до серйозних ускладнень або смерті. Навіть при використанні одного шприц-тюбика боєць не завжди здатний адекватно оцінювати навколишню дійсність і вести бій.

Старий чи сухий джгут Есмарха накладати непросто, послаблювати складно, легко рветься. Неправильне використання може призвести до втрати кінцівки.

Щодо гемостатика в порошок, то на сьогодні ця форма випуску виявилась малоефективною порівняно з бинтами чи губками. У польових умовах його важко використовувати через вітер, дощ, тремтячі руки. Крім того, хірурги, які пізніше працюють із раною, змушені вирізати значні ділянки живої тканини, засипані порошком, який запікся. Тоді як бинт просто дістають із рани практично цілим.

Перша допомога, спрямована на зупинку кровотечі та захист рани від вторинного зараження

Артеріальна кровотеча найнебезпечніша. При цьому яскраво-червона (червона) кров виливається пульсуючим струменем у такт зі скороченням серцевого м'яза. Швидкість кровотечі при пораненні великої артеріальної судини (сонної, плечової, стегнової артерії, аорти) така, що буквально за лічені хвилини може відбутися втрата крові, що загрожує життю.

Якщо кровоточить невелика судина, достатньо буває накласти давлячу пов'язку. Щоб зупинити кровотечу з великої артерії, слід вдатися до найбільш надійного способу – накладання джгута. Якщо його немає, то для цієї мети можна використовувати підручні засоби – пасок, міцну мотузку або шматок щільної тканини.

Венозна кровотеча значно менш інтенсивна, ніж артеріальна. З пошкоджених вен тече темна, вишневого кольору кров безупинно і рівномірним струменем. Зупинити венозну кровотечу можливо за допомогою давлячої пов'язки, не вдаючись до джгута.

Капілярна кровотеча виникає внаслідок пошкодження дрібних кровоносних судин (капілярів) – при великих саднах, поверхневих ранах. Кров витікає повільно, краплинами, і якщо згортання її нормальне, кровотеча припиняється самостійно. Капілярну кровотечу легко зупинити за допомогою звичайної стерильної пов'язки.

Внутрішні кровотечі (в черевну порожнину, порожнину грудей, черепа) викликають особливі труднощі для само- та взаємодопомоги, оскільки зупинити їх практично неможливо. Запідозрити внутрішню кровотечу можна за зовнішнім виглядом потерпілого: бліднуть його шкірні покриви, виступає липкий холодний піт, дихання часте, поверхнєве, пульс частий і слабкий. Людина відчуває слабкість, запаморочення, шум у вухах, потемніння в очах. При таких ознаках терміново вкладіть потерпілого лежачи або надайте йому напівсидяче положення, щоб забезпечити повний спокій, а до передбачуваної області кровотечі (живіт, груди, голова) прикладіть поліетиленовий мішок з льодом або снігом чи пляшку з холодною водою. Якщо біда сталася далеко від населеного пункту, намагайтеся якомога швидше доставити потерпілого туди, де йому може бути надано спеціалізовану медичну допомогу. Якщо цього не буде зроблено, потерпілий буде приречений.

У результаті сильної зовнішньої або внутрішньої кровотечі виникає гостре неокрів'я. При значній втраті крові (2–2,5 л)

може бути втрата свідомості, обумовлена знекровленням головного мозку, і якщо екстрено не вжити заходів, може наступити смерть.

Перша медична допомога – накладення на рану тиснутої пов'язки, після чого слід покласти потерпілого на рівну поверхню для попередження знекровлення мозку; при значній крововтраті та втраті свідомості потерпілого вкладають у положення на спину, при якому голова знаходиться нижче тулуба. При збереженні свідомості та відсутності пошкоджень органів черевної порожнини потерпілого доцільно напоїти гарячим чаєм або водою. При відсутності дихання і серцебиття проводиться реанімація. Слід пам'ятати, що основним методом лікування гострого некрозів'я є термінове переливання крові.

Іншою, дуже загрозовою загальною реакцією організму на важкі травми, може бути шок, ознаками якого є: повна байдужість потерпілого до всього навколишнього при збереженні свідомості, тихий голос, блідість покривів, холодний липкий піт, слабкий частий пульс, поверхневе дихання, нерухомий (як у трупа) вираз обличчя потерпілого.

В деяких випадках у початковій фазі шоку спостерігаються явища психічного і емоційного збудження.

Потерпілим, які знаходяться в стані шоку, надається така допомога: за наявності рани необхідно накласти пов'язку, а при сильній кровотечі – джгут; при переломі – знерухомити кінцівку; зігріти потерпілого, укутати, покласти грілки до ніг; надати повний спокій; напоїти міцним гарячим чаєм. У таких випадках завжди необхідний лікар.

Правила накладання джгута

1. Накладають при травмуванні крупних артерій на верхню і нижню третину плеча, середню і нижню третину стегна. При артеріальній кровотечі – вище місця кровотечі, а при венозній – нижче.
2. Кінцівку в місці накладання джгута обгортають марлею, рушником чи іншою тканиною, підіймають. Джгут розтягують і роблять ним 2-3 оберти навколо кінцівки.
3. Якщо джгут накладено правильно – кінцівка бліда, пульс нижче місця накладання зникає і кровотеча спиняється.
4. Термін накладання джгута: в теплих умовах – до 2-х годин, у прохолодних – до 1-1,5 години.
5. Через кожні 30 хвилин послаблюють джгут. Під джгутом обов'язково залишають записку з точною зазначенням часом накладання джгута.
6. Кінцівку з накладеним джгутом при холодних умовах утеплюють.
7. У разі відсутності джгута накладають закрутку.

Ви повинні вміти використовувати джгут, який є у вашій аптечці.

Джгут не розміщують на дні аптечки. Він повинен лежати так, щоб його можна було швидко вийняти.

При масивній кровотечі джгут необхідно накласти максимально швидко, за можливості накладіть собі джгут самостійно, не очікуючи сторонньої допомоги.

Не потрібно знімати чи розрізати одяг для накладання джгута, накладайте його поверх одягу, однак впевніться, що він вище рани.

Накладаючи джгут, здійснюйте максимальний тиск до повної зупинки кровотечі з рани. Намагайтесь обмотати рану, використовуючи вміст аптечки або підручні засоби (наприклад, бинт, шарф, шматок одягу). Обмотувати бажано з натиском, поклавши на місце обмотування щось невелике і тверде (наприклад, упаковку бинта, пачку сигарет тощо).

За необхідності (кровотеча триває) накладіть ще один джгут поверх або вище накладеного.

Не накладайте джгут безпосередньо на коліно та лікоть.

Не накладайте джгут у місці розташування накладних кишень, заповнених речами.

Не послабляйте джгут з метою відновлення кровопостачання кінцівки.

Не рекомендується використовувати джгут повторно чи той, який зберігали неналежним чином.

У літній час тривалість знаходження джгута на кінцівці не повинна перевищувати 2 годин, у зимовий – 1 години

Накладення імпровізованого джгута

У разі відсутності спеціального джгута можна зробити джгут із трикутної хустини з аптечки, іншого міцного матеріалу, наприклад, з марлі, марлевої пов'язки або смужки тканини, відірваної від одягу. Імпровізований джгут використовується з твердим, схожим на палицю, предметом, який можна застосовувати як важіль. Щоб мінімізувати пошкодження шкіри, переконайтеся, що ширина імпровізованого джгута щонайменше 5 см.

1. Зберіть матеріали для виготовлення джгута.

Стрічка джгута. Вам знадобиться стрічка з щільного, гнучкого матеріалу, ширина якого щонайменше 5 см у складеному вигляді та залишиться такою після того, як джгут буде затягнуто. Найкраще взяти складену трикутну хустку з аптечки або зроблену з доступного матеріалу (марля, постільна білизна тощо). Також можна використовувати пасок, стропи від несучих елементів, бинт або відірваний від одягу рукав. Не використовуйте провід або шнурки від черевиків у якості пов'язки для джгута. Широкий джгут захистить тканини під ним після затягнення. Якщо використовувати дуже вузький джгут, нервові закінчення і кровоносні судини під ним можуть серйозно постраждати.

Шматок матеріалу квадратної форми шириною близько одного метра розрізають навпіл по діагоналі (основа), щоб отримати дві трикутних пов'язки. З кожної трикутної пов'язки можна зробити косинкову пов'язку.

2. *Жорсткий важіль.* Жорсткий важіль необхідний для того, щоб затягнути стрічку джгута. Ви можете зробити важіль до початку бойового завдання і зберігати його у вашій аптечці. Якщо у вас немає такого важеля, можна використовувати міцний жорсткий об'єкт.

3. *Фіксуючі матеріали.* Для фіксації жорсткого важеля після затягування стрічки джгута необхідні додаткові матеріали. Шматок тканини, інша косинка, бинт, скотч можуть слугувати фіксуючим матеріалом (див. малюнок нижче).

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ В РАЙОНАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Департамент вибухотехнічної
служби Національної поліції
України

Національна академія
прокуратури України

Ідея та втілення:

начальник Департаменту вибухотехнічної служби
Національної поліції України
Олександр Буханченко,

ректор Національної академії прокуратури України
Іван Присяжнюк

Упорядники:

заступник начальника Департаменту вибухотехнічної служби
Національної поліції України
Дмитро Сулов,

головний науковий співробітник відділу
науково-методичного забезпечення діяльності
військових прокуратур
Науково-дослідного інституту
Національної академії прокуратури України
Олег Карпенко,

головний науковий співробітник відділу
науково-методичного забезпечення участі прокурорів
у кримінальному провадженні
Науково-дослідного інституту
Національної академії прокуратури України
Олександр Яковлев,

головний науковий співробітник відділу
науково-методичного забезпечення діяльності
військових прокуратур
Науково-дослідного інституту
Національної академії прокуратури України
Сергій Люлько

За матеріалами:

Центру
розмінування
Міністерства
оборони України

Християнської
Асоціації Молодих
Людей України

ГО «Донбас-СОС»

Координатора
проектів
Організації
з безпеки
та співробітництва
у Європі в Україні

Державної служби
України з надзви-
чайних ситуацій

Курсу першої
медичної допомоги
он-лайн

У пам'ятці представлені теоретичні та практичні матеріали для проведення інформаційно-просвітницьких заходів (уроків, навчань), спрямованих на інформування керівників і працівників освітніх закладів, студентів, школярів та їхніх батьків про загрози і небезпеки при проживанні та пересуванні на територіях, прилеглих до зони проведення антитерористичної операції.

Довідкове видання

ПАМ'ЯТКА
ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ
В РАЙОНАХ ПРОВЕДЕННЯ
АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ
ОПЕРАЦІЇ

Редактор
Дьордійчук О.Д.

Комп'ютерна верстка
Грекович Н.І.

Формат 145x200.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Petersburg
Умовн.-друк. арк. 6,6. Обл.-вид. арк. 9,8
Наклад 99 прим. Зам. № 17-06-16-2
Підписано до друку 14.06.2017

Виготовлення оригінал-макета та друк
Національна академія прокуратури України
вул. Мельникова, 81-б, м. Київ, 04050

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої
справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 4 001 від 10.03.2011